

“французьких” імамів. Окрім Європейського інституту гуманітарних наук, Інституту релігійної освіти та теології і Центру вивчення та дослідження ісламу, які були створені раніше, виник Інститут гуманітарних наук імені Авіценни, дипломи якого визнавала світська влада. Перспективною була й програма додаткової світської підготовки імамів на базі Католицького інституту Парижа.

Оскільки у досліджуваній період все активнішими ставало друге та третє покоління іммігрантів-мусульман, які мали французькі дипломи, а більшість мечетей залишалися в руках першого покоління, конфлікт інтересів ставав неминучим. Аналіз діяльності імамів у Марселі й Тулузі показав, що часто особисті переконання або честолюбство релігійних лідерів були вище інтересів місцевої умми. Знаковою стала проповідницька діяльність Сохейба Беншейха та Тарека Убру, які не просто передавали ісламське знання, а намагалися переосмислити Коран з позиції французьких мусульман і пристосувати релігійну практику до умов секуляризованого суспільства.

Джерела та література

1. Записано 24 липня 2013 р. зі слів Саїда Ісмаїлова, муфтія ДУМУ “Умма” // Домашній архів автора.
2. Офіційний сайт Європейського інституту гуманітарних наук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.iesh.org/> // 18.06.13.
3. Понкин И. Ислам во Франции / Игорь Понкин. – М. : Изд-во Учебно-научного центра довузовского образования, 2005. – 196 с.
4. Сезари Ж. Исламизация общественного пространства Франции. Конец конфликта близок? / Ж. Сезами, С.Ю. Баргаш, Д. Мур // Ислам в Европе и в России: сб. ст. / сост. и отв. ред. Е.Б. Деминцева. – М. : Изд. дом Марджани, 2009. – С. 92–103.
5. Arrêté du 6 mars 2006 portant création à l'École pratique des hautes études de l'Institut européen en sciences des religions [En ligne]. – URL: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT00000269379&dateTexte.html> // 17.09.13.
6. Bargach S. Islam Toulousain/ Islam Marseillais: deux formes divergentes d'islam dans l'espace local / S. Bargach, J. Cesari, D. Moore // L'islam dans les villes européennes. – Paris, 2004. – P. 6–11.
7. Bencheikh S. Marianne et le Prophète. L'Islam dans la France laïque / Soheib Bencheikh. – Paris : Bernard Grasset, 1998. – 288 p.
8. Beski-Chafiq Ch. Jeunes et radicalisation islamiste. Lille, France / Ch. Beski-Chafiq, J. Birmant, H. Benmerzoug, A. Taibi, A. Coignard. – Aarhus, 2010. – 112 p.
9. Cesari J. Islam and Fundamental Rights in Europe / J. Cesari, A. Caeiro, D. Hussain. – European Commission, 2004. – 115 p.
10. Chalghouni H. Pour l'islam de France / Hassen Chalghouni. – Paris : Le cherche midi, 2010. – 432 p.
11. Charbonneau-Bloomfield A. L'Islam en France: de l'image au vécu / Alice Charbonneau-Bloomfield. – Nice, 2002. – 147 p.
12. Charte du culte musulman en France // Azeroual Y. Foi et République. – Paris : Éditions Patrick Banon, 1995. – P. 181–186.
13. Cheikh Ahmed El Habti (Abou Khalid). La situation des imams en France. Conférence présentée durant le colloque des imams qui s'est tenu en France en 2009 [En ligne]. – URL : http://www.masjidepinal.fr/extern/docs/autres/Les_imams_de_France.pdf // 14.02.14.
14. Geisser V. Immigration et mobilisations musulmanes à Marseille. L'éveil d'un “islam paroissial” (1945–2008) / V. Geisser // Cahiers de la Méditerranée. – 2009. – № 78. – P. 13–31.
15. Gozlan M. L'Islam et la République: Des musulmans de France contre l'intégrisme / Martine Gozlan. – Paris : Belfond, 1994. – 188 p.
16. Jouanneau S. Les imams en France. Une autorité religieuse sous contrôle / Solenne Jouanneau. – Marseille : Agône, 2013. – 528 p.
17. Laurence J. Integrating Islam. Political and Religious Challenges in Contemporary France / J. Laurence, J. Vaisse. – Washington : Brookings Institutions Press, 2006. – 343 p.
18. L'exercice du culte musulman en France. Lieux de prière et d'inhumation. FASILD. – Paris : La documentation Française, 2006. – 376 p.
19. Liens culturels et intégration: rapport au Premier ministre, juin 1995. – Paris : La documentation Française, 1995. – 163 p.
20. Lorcerie F. Les Populations d'origine maghrébine et comorienne de Marseille: rapport de recherche [En ligne] / Lorcerie F., Bariki S., Bruchi F. – URL : <http://www.ladocumentationfrancaise.fr/pdf> // 21.09.12.
21. Lumière. Mensuel édité par la Fédération Nationale des Musulmans de France. – 1997. – № 25. – 8 p.
22. Peter F. Training Imams and the Future of Islam in France / F. Peter // ISIM News-Letter. – 2003. – № 13. – P. 20–21.
23. Premier accroc dans la formation des imams [En ligne] // Le Figaro, 7.04.09. – URL : <http://www.lefigaro.fr/actualite-france/2009/04/07/01016-20090407ARTFIG00007-premier-accroc-dans-la-formation-des-imams.php> // 15.12.09.
24. Tareq Oubrou. Un bon musulman ne peut être qu'un bon citoyen. Entretien mené par Cédric Baylocq Sassoubre. 2003. [En ligne]. – URL : <http://www.islamlaicite.org/article326.html> // 26.07.13.
25. Vieillard-Baron H. De la difficulté à craner les territoires du religieux: le cas de l'islam en France / H. Vieillard-Baron // Annales de Géographie. – 2004. – Vol. 113. – № 640. – P. 563–587.
26. Voyage parmi les convertis à l'islam // Le Monde, 9.12.99.

УДК 94:001.83 (477+430.129) «20»

О. Мельничук

НАУКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА БАВАРІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У статті досліджено наукове співробітництво між Україною та Федеральною землею Баварія (ФРН) упродовж 90-х рр. ХХ ст. – на початку ХХІ ст. На основі джерел проаналізовано стан співпраці, основні напрямки та здобутки в цій сфері. Автором розкрито роль німецьких та українських організацій в налагодженні наукових зв'язків між обома країнами.

Ключові слова: Україна, Німеччина, співробітництво, наука, Баварія.

The article deals with scientific cooperation between Ukraine and The Free State of Bavaria (FRG) during the 90th of the XX century and at the beginning of the XXI century. On the basis of the sources the author analyses the state of the cooperation, the main directions and achievements in this sphere. The author investigates the role of German and Ukrainian organizations in establishing scientific contacts between these two countries.

Key words: Ukraine, Germany, co-operation, science, Bavaria.

Постановка проблеми та зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Перспективним напрямком міжнародного співробітництва Німеччини та України є поглиблення співпраці у галузі освіти і науки. З огляду на це, важливою є співпраця з Баварією (Федеративна Республіка Німеччина), зважаючи на її економічний потенціал, наявність значної кількості науково-дослідних, освітніх та культурно-мистецьких закладів. Саме тому важливо визначити сучасний стан українсько-баварських взаємин у галузі науки, а також можливості їх подальшого поглиблення. Актуальність дослідження зумовлюється також відсутністю узагальнюючих праць з даної проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Витоки українсько-баварської співпраці досліджували В. Степанов [18] та Г. Хоружий [22]. Наукові взаємини між Україною і Баварією, зокрема у галузі україністики, висвітлювали Л. Гайдученко [2] та В. Кучер [9].

Формулювання цілей статті. Мета роботи полягає у розкритті змісту, форм та особливостей українсько-баварської співпраці у науковій галузі упродовж 90-х рр. ХХ ст. – на початку ХХІ ст.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Договірні-правова база українсько-баварських стосунків почала формуватися ще наприкінці 1980-х рр. 29 січня 1990 р. було підписано Спільну заяву про основні напрями співробітництва між Україною та Баварією [16]. Окрім того, було укладено ряд дво- та багатосторонніх угод, протоколів, меморандумів та інших документів між окремими українськими і баварськими відомствами, інституціями, організаціями, ВНЗ, містами та регіонами, які регулюють культурну та науково-освітню кооперацію.

Координуючим органом двосторонньої наукової співпраці було визначено Постійну українсько-баварську робочу комісію. У 1990 р. баварський уряд і керівництво України утворили спільні комісії із співробітництва в галузі охорони здоров'я, навколишнього середовища й культури.

Перше засідання Постійної українсько-баварської робочої комісії відбулося у Києві в червні 1991 р. Зустрічі робочих груп комісії сприяли обміну інформацією. На їх засіданнях відбувалося обговорення та затвердження двосторонніх проектів (в т. ч. наукових). Варто зауважити, що рішенням уряду ФРН Баварія могла брати на себе вирішення тих проблем українсько-німецького співробітництва, які не входили до урядової компетенції [1, с. 23].

У 1992 р. відбулось відкриття Генерального консульства України у Мюнхені, яке почало налагоджувати стосунки із земельними науковими та культурно-освітніми організаціями [3, арк. 14].

Численні дослідницькі заклади та наукові інститути у Баварії активно співпрацюють з відповідними установами в Україні. До співпраці у галузі науки залучено також низку українських та німецьких вищих навчальних закладів (далі: ВНЗ). Між окремими ВНЗ, науково-дослідними інститутами та іншими організаціями було підписано ряд угод про співробітництво. Зокрема, Національна академія наук України, Міністерство освіти і науки України, Національна академія державного управління при Президентові України співпрацюють із Баварською академією наук, Українським вільним університетом у Мюнхені, Баварською школою управління, Баварською академією адміністративного менеджменту та ін. Організовано ряд конференцій, симпозіумів, у яких взяли участь науковці з України, Німеччини та інших країн [15, с. 3].

Слід звернути увагу на деякі приклади ефективної наукової взаємодії між Україною та Баварією.

Традиційно співпрацюють українські та німецькі вчені у галузі україністики. Нині провідні центри україністики в Німеччині зосереджені в кількох університетах, де вивчають українську мову, культуру, літературу, історію, а також в межах кількох об'єднань.

Велику роль в активізації українознавчих досліджень у Німеччині відіграв Український вільний університет у Мюнхені – унікальний ВНЗ з українською мовою викладання за межами України [9].

Станом на 2011/2012 навчальний рік українська мова та література як спеціальність викладалася у кількох ВНЗ Баварії, зокрема в університетах міст Вюрцбург, Мюнхен, Бамберг, Ерланген, Нюрнберг, Регенсбург.

Окреме місце серед німецьких університетів займає Університет Людвіга-Максиміліана у Мюнхені. Україністика разом з балканістикою належать до галузей спеціалізації Інституту славистики цього ВНЗ. Окрім того, Мюнхенський університет організовує щорічну Міжнародну україністичну Інтернет-конференцію «Діалог мов – діалог культур. Україна: глобальний погляд». Перша така конференція відбулася в жовтні 2010 р. 1–4 листопада 2012 р. такий захід проводився уже втретє [2, с. 18].

Започаткований міжнародний науковий форум відкрив широкі можливості для співпраці передусім наукової молоді. Якщо у 2010 р. у роботі першої Інтернет-конференції взяли участь 32 учасники з України, Німеччини, Великобританії, Чехії та Канади, то в наступній конференції учасників було вже 46, а на конференції 2012 р. зареєструвався 91 учасник. Неухильно зростає й кількість тих, хто бере участь в обговореннях доповідей на форумі конференції в Інтернеті [8, с. 135].

Вивченням історії, економіки, літератури та мови німців за кордоном, в т. ч. в Україні займаються Інститут німецької культури та історії Південно-Східної Європи Університету Людвіга-Максиміліана (Мюнхен) та Інститут Східно- та Південно-Східноєвропейських досліджень (м. Регенсбург). У співпраці з українськими університетами ці інституції здійснили ряд науково-дослідницьких проектів [4, с. 29].

У 2000 р. налагоджено діалог, який традиційно проводиться за підтримки та участі Львівського національного університету імені І. Франка (кафедра німецької філології) та Фонду Ганса Зайделя (далі: ФГЗ). Регулярними стали конференції, що відбуваються по чергово у Львові та Мюнхені з актуальних теоретичних та практичних питань германістики.

Успішно співпрацюють з Україною провідні науково-дослідні установи економічного профілю, серед яких – Мюнхенський інститут Східної Європи. До недавнього часу важливим науковим осередком у Мюнхені залишався Український технічно-господарський інститут (УТПГ). 21 червня 2007 р. було укладено Угоду між УТПГ та Національним університетом «Києво-Могилянська академія», згідно якої УТПГ передав в дар до НаУКМА на довгочасне зберігання власний архів та видання. Відповідно останній зобов'язувався впорядкувати отримані матеріали та надавати доступ до цієї колекції всім бажаючим. Комунікат про припинення діяльності УТПГ було опубліковано в липні 2009 р. [23, с. 25].

Позитивним є досвід українсько-баварського співробітництва у галузі медицини. У 1991 р. представники України та Баварії підписали декларацію про співробітництво в галузі науки, технологій, досліджень, охорони навколишнього середовища та охорони здоров'я. У 1993 р. Міністерство охорони здоров'я України та Міністерство праці, соціального правопорядку, сім'ї, жінок та охорони здоров'я Баварії затвердили протокол про наміри щодо співробітництва в галузі охорони здоров'я. Пріоритетним напрямком обрали діяльність у сфері педіатрії, розвиток концепції соціальної педіатрії в Україні та створення реабілітаційного центру для дітей та підлітків у Києві.

26 квітня 1994 р. в Києві було укладено Угоду про співробітництво між Міністерствами охорони здоров'я України і Баварії, у якій передбачалось також надання допомоги у створенні Українського медичного центру та навчання його фахівців у Мюнхені [21, с. 4-5].

У вересні 1996 р. завдяки співробітництву українських і німецьких медиків та фінансової підтримки всесвітньо відомого концерну «Фольксваген» був створений Український медичний центр реабілітації дітей з органічним ураженням нервової системи Міністерства охорони здоров'я України.

Сьогодні Український медичний центр реабілітації об'єднує цілу мережу закладів (44 центри в усіх регіонах країни) надання допомоги дітям, які мають патологію нервової системи. Він є клінічною базою кафедри дитячої неврології та медико-соціальної реабілітації Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика. Такі кафедри існують лише в Лондоні (Великобританія) та Мюнхені [11, с. 11].

У тому ж 1996 р. було створено Міжнародне об'єднання дитячих лікарів, соціальних педагогів, психологів, логопедів «Україна-Баварія», «Баварія-Україна» і Міжнародний благодійний фонд «Нуклеус». За їх сприяння стало традиційним проведення кожні два роки Міжнародного українсько-баварського наукового форуму [21, с. 10].

Цей захід присвячений обговоренню проблем медико-соціальної реабілітації дітей з органічними ураженнями нервової системи. Ювілейний 10-й симпозіум відбувся 2-5 жовтня 2014 р. у Мюнхені з нагоди 20-річчя співпраці між Баварським Міністерством соціальної політики, праці, сім'ї та інтеграції та Міністерством охорони здоров'я України. Окрім того, організуються інші наукові заходи, в яких беруть участь українські і баварські фахівці з медико-соціальної реабілітації дітей [24, с. 1-2].

Протягом усього періоду незалежності України активно розвивало зв'язки з державними установами Німеччини і Міністерство внутрішніх справ України. Інтенсивною та продуктивною є співпраця з поліцією Баварії. Спільна заява про співробітництво між органами міліції МВС України і поліції Державного міністерства внутрішніх справ Баварії була підписана 23 квітня 1992 р. [17, с. 339-340].

Здійснюється також співпраця між ВНЗ правоохоронних органів України та Баварії. Позитивним прикладом слід вважати співпрацю Донецького юридичного інституту (далі: ДЮІ) МВС України та поліції Баварії і Нюрнберзької школи поліції, початок якій покладено ще в лютому 1994 р. ДЮІ також укладено договір про співробітництво з Інститутом підвищення кваліфікації поліції Баварії у м. Айнрінг. Налагоджено стосунки між поліцейською президентурою м. Аусбург (округ Швабія) та м. Чернівці [7, с. 20].

Результатом вивчення й узагальнення фахівцями ДЮІ сучасного зарубіжного досвіду тренінгової роботи з поліцейськими стало створення в 2002 р. Науково-дослідного центру психотренінгових технологій як позаштатної лабораторії. Його завданнями стали розробка й впровадження в практику тренінгів різної спрямованості. На сьогодні навчання в ньому пройшли понад 2,5 тис. осіб, серед яких психологи, керівний склад і рядові працівники різних служб і підрозділів міліції, фахівці з інших екстремальних видів діяльності, викладачі, курсанти. Стали традиційними й дуже популярними серед спеціалістів міжнародні науково-практичні конференції, які щороку проводяться на базі центру у травні. У рамках наукових зустрічей спільно обговорюються актуальні проблеми реформування органів внутрішніх справ України, боротьби зі злочинністю, незаконною міграцією, підготовки, навчання та підвищення їхньої кваліфікації [10, с. 1-2].

У ДЮІ діє створений в результаті співпраці з поліцією Баварії навчальний відділ внутрішніх справ за зразком Нюрнберзької школи поліції (єдиний серед навчальних закладів МВС України). З метою отримання інформації про сучасне технічне оснащення та наукове забезпечення правоохоронних органів за кордоном встановлено ділові контакти із Німецьким центром випробувань спецзасобів, провідними німецькими фірмами по виробництву зброї.

Поліція готовності Баварії брала активну участь у проекті Федерального міністерства внутрішніх справ Німеччини з питань надання допомоги Україні у сфері підготовки до проведення Євро-2012, який був започаткований наприкінці 2007 р. Нині успішно втілюється програма допомоги Європейського співтовариства країнам Східної Європи (зокрема й Україні) з підготовки кадрів для поліції.

Відкриття у 2009 р. Генерального консульства ФРН у Донецьку стало новим етапом міжнародної співпраці українських інституцій з Державним міністерством внутрішніх справ Баварії та Фондом Г. Зайделя.

Відтак основними формами співпраці з іноземними правоохоронними органами, а також профільними навчальними та науковими закладами стали: проведення фахових семінарів за участю провідних фахівців поліції Баварії; навчання й стажування в іноземних навчальних закладах та підрозділах правоохоронних органів; публікації результатів науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт науково-педагогічних працівників навчальних закладів у іноземних наукових виданнях; участь правоохоронців у міжнародних спортивних змаганнях, культурних заходах, соціальних акціях тощо [7, с. 21].

Останніми роками українсько-баварська наукова співпраця виходить на якісно новий рівень, охоплюючи нові сфери досліджень. Так, між Україною та Німеччиною налагоджено зв'язки між провідними архівними та музейними установами обох країн. 15 травня 2012 р. відбулось урочиста церемонія підписання Меморандуму про співробітництво між Державною архівною службою України та Генеральною дирекцією державних архівів Баварії.

Меморандум передбачає уніфікацію підходів та методологічних засад щодо взаємного виявлення документів з тематики, що викликає взаємне зацікавлення обох сторін, обмін копіями таких документів, а також обмін досвідом у сфері впровадження новітніх технологій в архівну справу. Дана угода сприятиме реалізації спільних виставкових, наукових та видавничих проєктів, розвитку інших форм співробітництва. У рамках заходу було представлено оригінали архівних документів з фондів Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, що висвітлюють історію українсько-баварських відносин [14, с. 156-158].

Активно в останні роки розвивається обмін досвідом у галузі ведення лісового господарства. Так, 6-12 жовтня 2012 р. у Баварії перебувала делегація Державного агентства лісових ресурсів України. Українські фахівці відвідали Баварське державне лісонасінневе і лісорозсадницьке господарство у Ляуфені, Баварський інститут лісу і лісового господарства та ін. Учасники української делегації ознайомилися, окрім іншого, з досвідом роботи наукових установ лісового господарства Баварії та здійсненням еколого-просвітницької діяльності.

У результаті цього візиту досягнуто попередніх домовленостей щодо співпраці України і Баварії з ряду питань, зокрема генетики насінництва і селекції лісових деревних порід, природно-лісової освіти, охорони природи, ведення мисливського господарства, застосування передових технологій, препаратів для боротьби зі шкідниками і хворобами лісу [20, с. 3].

Спільні проєкти ведуться також з таких напрямків як: захист екології, розробка та застосування біопаливних технологій, використання сонячної енергії, діяльність органів місцевого самоврядування, ЗМІ і т. д. Їх результатом є обмін досвідом у різних галузях наукових знань, створення науково-аналітичних розробок, публікація статей та монографій тощо [18, с. 13].

Українсько-німецьке науково-технічне співробітництво відбувається за підтримки як державних, так і недержавних інституцій. Серед них: Баварсько-українське товариство, Мюнхенський Німецько-східний форум (Deutsches Ost Forum Munchen – DOM) та ряд організацій української громади в Баварії. За їх посередництвом здійснюється фінансування досліджень українських науковців, розробка спільних проєктів та проведення наукових конференцій, семінарів та інших видів міжнародної співпраці німецьких і українських учених [6, с. 17].

Важливу роль у налагодженні українсько-баварських наукових зв'язків відіграв Фонд Г. Зайделя. Представництво ФГЗ розпочало свою діяльність у Києві в жовтні 1992 р. Фонд засновано у 1967 р. і названо на честь колишнього прем'єр-міністра федеральної землі Баварія Ганса Зайделя.

Першу рамкову Угоду про діяльність ФГЗ в Україні підписали віце-прем'єр-міністр М. Жулинський та прем'єр-міністр Баварії М. Штрайбль. Нова Угода, що була укладена у 1995 р. віце-прем'єр-міністром України І. Курасом та Головою Фонду Г. Зайделя А. Багером, розширила правову базу для поглиблення цієї співпраці. ФГЗ здійснює низку спільних проєктів за різними напрямками: від актуальних питань у сфері місцевого самоврядування до питань безпеки і оборони держави, діяльності правоохоронних органів, освіти і т. д. [19, с. 2].

Щорічно Представництво Фонду в Україні у рамках своєї діяльності проводить близько 100 заходів з різноманітними партнерськими організаціями. Загалом за період 1992-2012 рр. за сприяння Представництва ФГЗ в Києві відбулося понад 3000 заходів в Україні та за її межами, в яких взяло участь бл. 90 тис. співробітників правоохоронних органів і органів державного управління і місцевого самоврядування. За це час створено понад 50 профільних навчальних посібників і методичних розробок тощо [5, с. 2; 13, с. 30].

Важливими партнерами Представництва ФГЗ в Україні є МВС України і, підпорядковані йому, Національна академія внутрішніх справ, ДЮІ МВС України, Львівський державний університет внутрішніх справ і Одеський державний університет внутрішніх справ, Державна прикордонна служба України, Національна академія державного управління при Президенті України і регіональні Інститути державного управління в Одесі, Харкові, Дніпропетровську і Львові, органи місцевого самоврядування, державні підприємства, установи і організації у багатьох містах України. Зокрема, у 2001 р. плідна співпраця українських та німецьких науковців знайшла відображення у розробці двох навчальних курсів на базі спільного Українсько-Баварського центру менеджмент-тренінгу в м. Одеса [12, с. 2].

Суттєву роль у інтенсифікації спільних наукових досліджень відіграє співробітництво між містами-партнерами України та Баварії (Мюнхен – Київ, Нюрнберг – Харків, Регенсбург – Одеса, Чернівці – Меммінгем, Вишгород – Айхенау і т. д.), а також між регіонами (Чернівецька область – округ Швабія, Закарпатська область – округ Верхня Франконія та ін.). У співпраці з Інститутом Східної Європи в Мюнхені та Євангелістської лютеранської церкви Баварії в Одесі у червні 1993 р. засновано «Баварський дім» –

німецько-український культурний центр. У вересні 1995 р. було започатковано діяльність «Нюрнберзького дому» в Харкові. Співробітництво у цьому напрямку реалізується через низку інших науково-освітніх і культурних проєктів. Йдеться не лише про обмін офіційними делегаціями, а й контакти між окремими науковими установами та культурними інституціями [13, с. 32; 18, с. 10].

Висновки. Отже, 90-і рр. ХХ ст. – початок ХХІ ст. позначені значною інтенсифікацією наукового співробітництва між Україною та федеральною землею Баварія (ФРН). Співпраця у цій сфері здійснюється у різних напрямках і формах та за підтримки державних установ і недержавних організацій. Унаслідок співпраці між науково-дослідними інституціями відбувається узагальнення результатів теоретичних досліджень, збагачення практичного досвіду науковців обох країн у сфері прикладних та гуманітарних наук.

Джерела та література

1. Баварія і Україна розширюють співробітництво // Німецько-український огляд. – 2001. – № 3. – С. 23.
2. Гайдученко Л. В. Сучасна україністика в Німеччині / Л. В. Гайдученко // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. – 2013. – вип. 21. – С. 14–22.
3. Галузевий державний архів Міністерства закордонних справ України. – Ф. 8. – О. 198. – С. 27. – 32 арк.
4. Гількес П. Перший крок у новому напрямку / П. Гількес // Deutschland. – 1997. – № 1. – С. 29–30.
5. Діяльність Фонду Ганса Зайделя в Україні [Електронний ресурс] // Офіційний Веб-сайт. – Режим доступу : www.hss.kiev.ua. – 3 с.
6. Жихарева Т. Л. Співробітництво Німеччини і України в галузі науки та освіти (1992–2007 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : 07.00.02 / Т. Л. Жихарева. – Харків, 2010. – 23 с.
7. Зозуля Є. Підготовку сучасного правоохоронця – на рівень європейських стандартів / Є. Зозуля // Віче. – 2014. – № 4. – С. 20–22.
8. Карпіловська Є. Світ, відкритий для співпраці українців / Є. Карпіловська // Українська мова. – 2013. – № 1. – С. 134–137.
9. Кучер В. І. З історії діяльності Українського наукового інституту в Берліні та Українського вільного університету в Мюнхені [Електронний ресурс] / В. І. Кучер // Історія науки і біографістика. – 2006. – № 1. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/E-Journals/INB/2006-1/06kvinib.html
10. Міжнародне співробітництво Донецького юридичного інституту – важлива складова діяльності навчального закладу [Електронний ресурс] // Офіційний Веб-сайт. – Режим доступу : www.dli.donetsk.ua. – 2 с.
11. Молчанов Д. Соціальна педіатрія в Україні : концепція, завдання, перспективи / Д. Молчанов // Здоров'я України. – 2011. – Березень. – С. 10–11.
12. ОРІДУ. Міжнародне співробітництво : Німеччина [Електронний ресурс] // Офіційний Веб-сайт. – Режим доступу : www.oridu.odessa.ua/?rozd=13/NM. – 3 с.
13. Ортнер Ф. Блакитно-білий край у центрі Європи / Ф. Ортнер // Deutschland. – 1996. – № 1. – С. 28–32.
14. Прилепішева Ю. А. Розвиток двостороннього співробітництва Державної архівної служби України з архівними установами світу / Ю. А. Прилепішева // Архіви України. – 2012. – № 3. – С. 150–158.
15. Протокол № 4 засідання виконкому Ради Західного наукового центру Національної академії наук України та Міністерства освіти і науки України від 27 вересня 2013 р. [Електронний ресурс] – 6 с. – Режим доступу : www.sessiya-ua.com/akts/19564/index.html
16. Спільна заява Голови Ради Міністрів УРСР В. Масола і Прем'єр-міністра Вільної держави Баварія доктора М. Штрайбля про основні напрямки партнерського співробітництва від 29.01.1990 р. [Електронний ресурс] – 2 с. – Режим доступу : www.ukraine.uapravo.net/data/base63/ukr63301.htm
17. Спільна заява про співробітництво між органами міліції Міністерства внутрішніх справ України і поліції Державного міністерства внутрішніх справ Баварії від 23.04.1992 р. // Зібрання чинних міжнародних договорів України : Офіційне видання / За заг. ред. Б. І. Тарасюка. – К. : Концерн : «Видавничий дім «Ін Юре», 2002. – Том 2, кн. 1: січень – липень 1992 р. – 2002. – С. 339–340.
18. Степанов В. Зв'язок – понад тисячу років. Україна і Баварія : нарис історії відносин від давнини до сьогодення / В. Степанов // Політика і час. – 2002. – № 8. – С. 10–15.
19. Угода про співробітництво між Урядовою комісією з питань координації гуманітарної допомоги України та баварським фондом Ганса Зайделя у Мюнхені // Урядовий кур'єр. – 1995. – 18 лютого. – С. 2.
20. Україна–Німеччина : перспективи співробітництва // Лісовий і мисливський журнал. – 2012. – № 5. – С. 3–5.
21. Український медичний центр реабілітації дітей з органічним ураженням нервової системи Міністерства охорони здоров'я України (1996–2011). – 2011. – 24 с.
22. Хоружий Г. Баварія – потужний регіон Європи / Г. Хоружий // Всесвіт. – 1996. – № 12. – С. 4–9.
23. Ярошенко Т. До історії одного архіву : фонди Українського технічно-господарського інституту в Мюнхені – відтепер у Могиллянській книгозбірні / Т. Ярошенко // Вісник Книжкової палати. – 2011. – № 1. – С. 25–28.
24. X. Bayerisch – Ukrainisches Symposium. Programm (2. – 5. Oktober 2014, München). – München, 2014. – 8 S.

УДК 94:327(438+477)

М. Урбан

МІСЦЯ ПАМ'ЯТІ ЯК ФАКТОР МІЖНАЦІОНАЛЬНИХ ВЗАЄМИН ТА КОНФЛІКТІВ: КАЗУС ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНИ

Метою статті є представити основні місця пам'яті які слугують основами для будови сучасної польської ідентичності та їхній вплив на формування взаємин з Україною.

Ключові слова: місця пам'яті, національна ідентичність, національні стереотипи.

The aim of the paper is to present crucial Polish sites of memory which are used in process of building Polish contemporary national identity and their influence on relations with Ukraine.

Key words: sites of memory, national identity, national stereotypes.

У сучасній науковій літературі та медійному дискурсі дедалі частіше пишуть про те, що суто культурні явища такі як: ідентичність, пам'ять, свідомість, традиція, стереотип тощо використовуються як засоби політичної боротьби а навіть, як показує приклад „гібридної війни“, яку Росія розв'язала проти України, вони стають елементом мілітарної операції. Насправді явище це не нове: дослідники націоналізму та національних рухів вказують на те, що ХІХ ст., тобто „століття націоналізмів“ було першим періодом, коли політики залучали до ведення боротьби та війни засоби мобілізації мас, що були пов'язані з вище названими культурними явищами⁶². Процес цей став особливо посиленним у період „тотальних“, світових воєн та в період тоталітарних режимів. Відносно недавнім, яскравим прикладом залучення культурних цінностей та явищ для спрямування націй на шлях війни став конфлікт після розколу Югославії у 90 рр.⁶³.

⁶² P. Lawrence, *Nacjonalizm. Historia i teoria*, Książka i Wiedza, Warszawa 2007, с. 37.

⁶³ Див. І. Čolović, *Balkany. Terror kultury*, Czarne, Wołowiec 2007.